
R E C E N Z J E I O M Ó W I E N I A

STUDIA NAUK TEOLOGICZNYCH
TOM 6-7 (2011-2012)

KS. PAWEŁ GÓRALCZYK

Ks. Jacek Bramorski, *Pieśń nowa człowieka nowego. Teologiczno-moralne aspekty muzyki w świetle myśli Josepha Ratzingera – Benedykta XVI*, Wydawnictwo Akademii Muzycznej w Gdańsku, Gdańsk 2012, ss. 512.

Muzyka stanowi jeden z ważnych przejawów twórczej aktywności człowieka. Jest ona rzeczywistością złożoną, którą należy rozpatrywać w różnych wymiarach. Obok analiz ściśle muzykologicznych, we współczesnych badaniach nad zjawiskiem muzyki wiele uwagi poświęca się również jej aspektowi filozoficznemu i teologicznemu. Pogłębiona analiza wzajemnych odniesień muzyki i teologii pozwala dostrzec ścisły związek sztuki muzycznej z liturgicznym wyrazem wiary oraz życiem duchowym i moralnym człowieka. Dlatego muzyka jawi się jako istotny przedmiot refleksji teologiczno-moralnej.

Nie można zapominać, że na przestrzeni historii wiara chrześcijańska była związana ze sztuką, stanowiąc ważne źródło inspiracji kulturotwórczych. Trudno byłoby wyobrazić sobie dzisiaj sztukę europejską, zwłaszcza literaturę, malarstwo, rzeźbę, architekturę i muzykę, bez odniesień do duchowego wymiaru ludzkiego życia. Przegląd największych arcydzieł muzycznych ukazuje prawdę, że znaczna część światowego dziedzictwa kultury muzycznej powstała z inspiracji religijnej. Dlatego wielu wybitnych myślicieli chrześcijańskich na czele z kard. J. Ratzingerem – papieżem Benedyktem XVI – podkreśla teologiczne znaczenie muzyki.

Współczesne badania naukowe w zakresie teologii muzyki, prowadzone w wielu renomowanych ośrodkach uniwersyteckich na świecie, koncentrują się nie tylko na podstawach zjawiska muzycznego, ale przede wszystkim na relacji pomiędzy doświadczeniem muzycznym a życiem duchowym człowieka, zwłaszcza w aspekcie wyrażania wiary, modlitwy oraz przeżywania liturgii. Odkrycie wielorakich związków pomiędzy wymiarem religijnym a muzycznym pozwala zrozumieć powszechność fenomenu muzyki sakralnej oraz szczególne upodobanie człowieka różnych epok i kultur do wyrażania swoich religijnych doświadczeń poprzez ekspresję muzyczną.

Na tym tle należy uznać doniosłość naukowych poszukiwań ks. dr. hab. Jacka Bramorskiego – teologa moralisty, a jednocześnie muzyka i profesora w Katedrze Muzyki Kościelnej Akademii Muzycznej w Gdańsku. W jego osobie i pracy badawczej doszło do oryginalnego zetknięcia „kultury muzycznej” z „kulturą moralną”, obejmującą całość postaw etycznych wobec aksjologicznej triady „dobra – prawdy – piękna” realizowanej w twórczości artystycznej.

Świadectwem naukowego kunsztu i wrażliwości muzycznej ks. Jacka Bramorskiego jest monografia pt. *Pieśń nowa człowieka nowego. Teologiczno-moralne aspekty muzyki w świetle myśli kard. J. Ratzingera – Benedykta XVI*. Wątkiem przewodnim

tego dzieła jest teologiczna myśl Ojca Świętego osnuta wokół biblijnych i patrystycznych kategorii „nowej pieśni” i „nowego człowieka”, które stanowią swoistą syntezę teologii muzyki, łącząc w sobie zarówno sens artystyczny, jak i duchowo-moralny.

Rozprawa ks. Bramorskiego ma charakter odkrywczy, gdyż nie licząc pewnych przyczynków, trudno spotkać we współczesnej literaturze teologicznej tak integralne i pogłębione ujęcie moralnej refleksji nad twórczością muzyczną. Zawarte w monografii analizy odsłaniają nie tylko biegłość Autora w dziedzinie teologii moralnej, ale także szeroki horyzont jego kultury humanistycznej i artystycznej wrażliwości. Przedstawiona do recenzji monografia zawiera liczne i precyzyjnie udokumentowane odwołania do źródeł teologicznych oraz obszernej literatury teologiczno-moralnej, muzykologicznej i liturgicznej. Pośród źródeł dominują oczywiście dzieła kard. J. Ratzingera jako teologa oraz jego nauczanie jako papieża Benedykta XVI.

Ponadto Autor dysertacji wykazuje erudycję teologiczną i filozoficzną, nawiązując do spuścizny najwybitniejszych myślicieli, począwszy od Pitagorasa, Platona i Arystotelesa, poprzez ojców Kościoła (zwłaszcza św. Augustyna), teologów średniowiecznych (szczególnie św. Tomasza z Akwinu i św. Hildegardy z Bingen), a także takich współczesnych uczonych, jak kard. Hans Urs von Balthasar. W pracy znajdują się także liczne odwołania do dokumentów Magisterium Kościoła, zwłaszcza do myśli Jana Pawła II i Soboru Watykańskiego II. Świadczy to o solidnej podstawie doktrynalnej poszukiwań naukowych Autora monografii.

W aspekcie metodologicznym ks. Jacek Bramorski, dostrzegając złożoność problematyki, dokonuje jej właściwego uporządkowania, koncentruje się na wyjaśnianiu poszczególnych zagadnień teologiczno-muzycznych i ukazuje wzajemne powiązania opisywanych rzeczywistości. Układ pięciu rozdziałów zawartych w pracy jest przejrzysty i uwzględnia logiczny ciąg wynikania, w którym kolejne partie materiału stają się niezbędne do zrozumienia dalszych wywodów i uzasadniają przyjęcie konsekwentnie realizowanego schematu prezentacji treści pracy.

Autor monografii umiejętnie cytuje enuncjacje kard. J. Ratzingera – Benedykta XVI, umieszczając je we właściwym kontekście i uzupełniając własnymi uwagami. Wskazuje to na jego zdolność swobodnej narracji w operowaniu tekstami źródłowymi, które zostały ubogacone refleksjami odautorskimi. Należy także zwrócić uwagę na interdyscyplinarny charakter pracy ks. Bramorskiego, który odwołując się do problematyki z zakresu muzykologii, estetyki, teorii sztuki i kulturoznawstwa, łączy je umiejętnie z perspektywą teologiczno-moralną. Autor opiera się zasadniczo na własnych analizach myśli teologicznej kard. J. Ratzingera, korzystając jednak z piśmiennictwa odnoszącego się do tego tematu.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że ks. Bramorski opiera się nie tylko na opracowaniach polskich badaczy, ale odnosi się także do bogatej literatury obcojęzycznej (zwłaszcza angielskiej, niemieckiej, włoskiej). Świadczy to o jego erudycji i umiejętności korzystania ze światowego dorobku naukowego. Należy także zauważyć staranność Autora w dokumentowaniu swoich wywodów, o czym świadczą liczne przypisy. Ponadto książka została napisana językiem zrozumiałym i przejrzystym, który umiejętnie godzi aspekt naukowości z cechą komunikatywności.

Podsumowując, należy stwierdzić, że problematyka teologiczno-moralnych aspektów muzyki nie była, jak dotąd, szerzej omawiana w polskich i zagranicznych publikacjach naukowych. Dlatego podjęcie tego zagadnienia przez ks. J. Bramorskiego stanowi twórczy, oryginalny i cenny wkład nie tylko w rozwój współczesnej myśli teologicznej, ale także badań muzykologicznych. Warto podkreślić, że opracowanie to jest udanym podsumowaniem wieloletnich badań naukowych Autora nad tą problematyką, które wcześniej znalazły swój wyraz w kilku artykułach poświęconych różnym aspektom teologii muzyki i estetyki teologicznej.

Studium ks. Bramorskiego zasługuje na uznanie, gdyż zarówno pod względem treściowym, jak i formalnym jest przykładem solidnej pracy naukowej. Może ono zatem, wzorem starożytnych i średniowiecznych traktatów, stanowić swoistą *summę* z zakresu teologii muzyki, będąc pomocą w dalszych badaniach naukowych i inicjatywach artystycznych nie tylko dla teologów, ale przede wszystkim dla muzyków. Na przestrzeni wieków muzycy poszukiwali bowiem źródła inspiracji w teologii, zaś teologowie dzięki muzyce mieli dostęp do piękna tajemnicy Boga, którą próbują zgłębiać.

Monografia autorstwa ks. Jacka Bramorskiego pt. *Pieśń nowa człowieka nowego. Teologiczno-moralne aspekty muzyki w świetle myśli kard. J. Ratzingera – Benedykta XVI* stanowi cenny wkład w rozwój współczesnej nauki. Jest znaczącą próbą zaakcentowania w teologii moralnej kategorii piękna, które wyrażając się poprzez muzykę, pociąga człowieka ku prawdzie i dobru.

KS. SŁAWOMIR ROPIAK

Abp Henryk J. Muszyński, *Stańmy z radością przed obliczem Pana. Kontemplacja oblicza Bożego w człowieku i oblicza ludzkiego w Bogu*, Wydawnictwo Bernardinum, Pelplin 2012, ss. 255.

Arcybiskup Henryk J. Muszyński zaproponował Kościołowi w Polsce interesującą pozycję teologiczną o charakterze duszpasterskim, zdaje się że za mało zauważoną i docenioną w swym aktualnym przesłaniu. Książka jego autorstwa *Stańmy z radością przed obliczem Pana. Kontemplacja oblicza Bożego w człowieku i oblicza ludzkiego w Bogu* wpisuje się w ważny nurt teologiczno-pastoralny charakterystyczny dla początków trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa. Podjęta tu problematyka nie jest przypadkowa i marginalna dla współczesnej teologii.

Jan Paweł II, podsumowując obchody Wielkiego Jubileuszu Roku 2000, zapelował do wszystkich ludzi dobrej woli o pogłębioną modlitwę i uważne wpatrywanie się w oblicze jedyne Odkupiciela człowieka. Ojciec Święty usilnie zalecił katolikom kontemplację oblicza Chrystusa i tym samym wyznaczył kierunek duchowego rozwoju Kościoła na najbliższe wieki. Ideałem Kościoła powszechnego –